

Selvitys tarkastuslautakunnan arviointikertomukseen vuodelta 2023

Selvitykset arviointikertomuksen kysymyksiin ja havaintoihin.

Rantasalmen kunnanvaltuusto on käsitellyt 4.7.2024 § 32 tarkastuslautakunnan antaman arviointikertomuksen vuodelta 2023. Kunnanhallitus on edellyttänyt 12.8.2024 § 184 arviointikertomuksen tummennetuista kohdista tarpeellisia selvityksiä toimialoilta syyskuun 2024 loppuun mennessä.

Sisällysluettelo

3.2. Strategian toteutuminen kunnassa	2
3.3. Toiminnalliset tavoitteet.....	3
3.4. Taloudelliset tavoitteet.....	4
3.5. Investoinnit.....	5
3.6. Henkilöstö.....	6
4. Konserni- ja omistajaohjaus.....	6
5. Muut havainnot kunnan toiminnasta	7

Tarkastuslautakunnan pyytämät selvitykset kohdittain

Tämän arviointikertomuksen johdosta annettavan selvityksen rakenne ja otsikointi mukailee arviointikertomuksen etenemisjärjestystä. Otsikon alla on esitetty suorana sitaattina arviointikertomuksessa esitetty kysymys tai kommentti kursiivilla korostettuna. Vastaukset on kirjattu heti kysymysten alapuolelle.

3.2. Strategian toteutuminen kunnassa

”Tarkastuslautakunta on tyytyväinen kuntastrategian toteutukseen ja selkeisiin avauksiin.”

Vastaus: Kuntastrategia ohjaa kunnan toimintaa johdonmukaisesti ja näkyy konkreettisina tuloksina. Kuntastrategiasta johdettavat toimenpiteet ovat keskeisessä roolissa kunnan toiminnan ohjaamisessa ja strategisten tavoitteiden saavuttamisessa. Strategian toimeenpano kaikilla toimialoilla varmistaa, että kuntastrategian tavoitteet konkretisoituvat käytännön toimenpiteinä. Seurannan ja mittareiden kehittämistä jatketaan, jotta strategian vaikutuksia voidaan arvioida tarkemmin. Strategian jatkuva arviointi ja päivitys ovat keskeisiä osia sen onnistumisessa myös tulevaisuudessa.

”Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan talouden seurantajärjestelmä on ajantasainen ja raportointi toimielimille toteutuu riittävässä laajuudessa.”

Vastaus: Ajantasainen talouden seuranta ja raportointi ovat keskeisiä päätöksenteon työkaluja, mitkä auttavat organisaatiota toimimaan ja reagoimaan muutoksiin ja saavuttamaan asetetut tavoitteet.

Kunnanhallitus antanut hallintokunnille talousarvion toimeenpano-ohjeen, jossa edellytetään kunnanhallituksen päätöksen mukaisesti: talouden raportointia lautakunnalle ja kunnanhallitukselle tapahtuu kirjanpitojärjestelmästä saatavan viimeisimmän ajan tasalla olevan tiedon mukaisesti. Lisäksi toimialat ovat velvollisia omatoimisesti seuraamaan kuukausittain talouden sekä toiminnan toteutumista ja raportoimaan merkittävät poikkeamat kunnanhallitukselle välittömästi, kun poikkeama on havaittu. Lisäksi talousarviossa nimetyn vastuuhenkilön tulee huolehtia talousarvion toteutumisen seurannasta ja raportoinnista käyttösuunnitelma- ja sitovuustasolla. Toteutumisen kuukausitasoraportointi käsitellään johtoryhmässä. Toimialoilla on pyritty toimimaan toimeenpano-ohjeen mukaisesti.

Kertomusvuoden loppupuolella ulkoistetun taloushallinnon palvelun laatuja luotettavuus romahti siten, että kunnalla ei ole ollut käytettävissä luotettavia tietoja taloushallinnon järjestelmässä tai sen raportoinnissa. Kunnassa on jouduttu tekemään mittava määrä taloushallintokumppanin tukemista niin

virheiden korjauksena kuin toistuvana materiaalien toimittamisena ja taloustilanteen arvioimisena päivittäisen toiminnan tueksi.

"Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan kunta on kartoittanut riskejä monipuolisesti ja varautunut niihin pääosin hyvin ja toteaa riskienhallinnan parantuneen Granite-sovelluksen myötä."

Vastaus: Riskienhallinta on luonteeltaan jatkuvasti kehitettävää ja laajenevaa toimintaa. Riskienhallinta ja riskeihin varautuminen tulee olla osa organisaation jokapäiväistä toimintaa. Kunnan riskienhallinnan ja riskien tunnistamisen kulttuuri on vielä nuorta ja vaatii pitkäjänteistä ja tavoitteellista työtä. Tietojärjestelmän käyttäminen riskienhallinnassa tekee näkyväksi organisaation riskihavainnot ja -kulttuurin. Kunta pyrkii parempaan riskitietoisuuteen, tehokkaampaan riskienhallintaan, parempaan päätöksentekotietoon ja organisaation kykyyn sopeutua muuttuviin olosuhteisiin hyödyntämällä Granite -riskienhallintaohjelmistoa henkilöstön riskienhallinnassa.

3.3. Toiminnalliset tavoitteet

"Talousarviossa on asetettu runsaasti tavoitteita tulosalueille ja tulosityksiköille. Tilinpäätöksessä asetettujen tavoitteiden toteutumien on selostettu tiivistetysti. Toimintojen laajuutta ilmaisevia suoritettietoja olisi syytä lisätä, sillä suoritettiedot avaisivat toimintojen sisältöä lukijalle paremmin kuin pelkkä sanallinen kuvaus."

Vastaus: Tilinpäätöksen selkeyden ja toiminnan laajuuden paremman näkyvyyden takaamiseksi on ensiarvoisen tärkeää lisätä raportoinnin läpinäkyvyyttä ja auttaa lukijoita ymmärtämään kunnan toimintojen sisältöä tarkemmin. Tilinpäätöksen laadinnassa tullaan kiinnittämään jatkossa huomiota selkeämpien suoritettietojen ja suoritteiden lukumäärien kuvaamiseen, jotka konkretisoivat toimintojen sisältöä sanallisen kuvauksen lisäksi.

"Toiminnalliset ja sitovat tavoitteet olivat selkeästi eritellyt ja niiden toteumat olivat kuvattu selkeästi ja viime vuosia paremmin."

Vastaus: Sanalliset toteumat on laadittu ja esitetty kunnanhallitukselta saadun ohjeistuksen mukaan. Talousarvion laadintavaiheessa kiinnitetään huomiota

mittarien ja suoritustietojen mahdollisimman tarkoituksenmukaiseen asetantaan ja kuvaamiseen. Sanallisiin toteumakuvauxsiin on avattu mm. lupamääriä, katselmuksia ja muita toteutuneita määreitä. Talousarvion laadintavaiheessa kiinnitetään lisähuomiota suoritustietojen tarkentamiseen ja niiden esitystavan selkeyteen.

"Tarkastuslautakunta toteaa, että perustelut talouden toteutumiselle ovat yleisesti hyvin avattuja. Kuitenkin joidenkin yksittäisten toimialueiden/määrärahojen kohdalla toivoisimme tarkempaa selvitystä, jos budjetti on ylitetty tai alitettu."

Vastaus: Otamme jatkossa huomioon lisätarpeen selkeyttää raportointia toimialueiden ja määrärahojen osalta, joissa budjetti on ylitetty tai alitettu. Jatkossa lisäämme tarkempia selvityksiä poikkeamien syistä ja vaikutuksista budjetin toteutumisessa. Kehitämme ohjeistusta toimialoille, jotta talousraportointi sisältäisi yksityiskohtaisempia tietoja poikkeamatilanteissa.

3.4. Taloudelliset tavoitteet

"Taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet pääosin hyvin hallintokuntien osalta. Vesi- ja viemärlaitoksen osalta käyttötalouden toimintakate toteutui alle tavoitteen 167 t euroa. Vesi- ja viemärlaitoksen käyttötalouden alijäämäksi muodostui 167 t euroa, joka on 298 t euroa alle talousarvion tavoitteen."

Vastaus: Vesi- ja viemärlaitoksen käyttötalouden alijäämä aiheutui vesi- ja viemärlaitoksen yllättävien ja pakollisten korjaustarpeiden ja lisätöiden takia. Erityisesti lisäkustannuksia aiheutti jätevedenpuhdistamon ilmastusaltaan hiekanpoisto sekä vesitornin pesu ja pinnoitteen tarkastus. Jätevedenpuhdistamo ei täytä kaikilta osin ympäristöluvan vaatimuksia, joten ilmastusaltaan hiekanpoisto ja ilmastuslautasten vaihto oli välttämätön toimenpide. Vesitornin osalta heterotrofinen pesäkeluku nousee varsinkin kesäisin liian korkeaksi. Vesitornin puhdistuksella ja tarkastuksella pyrittiin selvittämään, mistä kohonneet pesäkeluvut johtuvat. Tulot eivät toteutuneet laskelman mukaisesti, joka kasvatti entisestään alijäämän muodostumista.

"Talousarvioon nähden ylitystä rahoitusosassa tuli lyhytaikaisten lainojen lisäyksessä. Lyhytaikaisia

lainoja nostettiin 1 milj. euroa, kun talousarviossa tavoitteena oli, ettei lyhytaikaisia lainoja nosteta."

Vastaus: Lyhytaikaista kuntatodistuslainaa jouduttiin ottamaan vuoden lopulla kunnan maksuvalmiuden turvaamiseksi, koska aikaisemmin kertomusvuonna valittu investointien toteuttaminen kassasta osoittautui haasteelliseksi. Lyhytaikaisen lainan avulla varmistettiin kunnan maksuliikenteen sujuvuus ja estettiin ostolaskujen eräänntyminen, mikä olisi voinut aiheuttaa lisähaasteita. Jatkossa panostetaan tarkempaan kassanhallintaan ja maksuvalmiuden seurantaan, jotta vastaavia tilanteita voidaan ennakoida paremmin. Kehitetään myös rahoitussuunnittelua ja investointien aikataulutusta, jotta kassasta maksamisen haasteet voidaan minimoida. Tavoitteena on parantaa talousarvion ja kassanhallinnan yhteensovittamista siten, että lyhytaikaisen lainan tarve vähenee. Näillä toimenpiteillä pyritään jatkossa vähentämään lyhytaikaisten lainojen käyttöä ja vahvistamaan kunnan maksuvalmiutta.

3.5. Investoinnit

"Tarkastuslautakunta on tyytyväinen huomattessaan vuoden 2023 investointien toteutumisprosentin suuruuden."

Vastaus: Pääosa suunnitelluista investoinneista saatiin toteutettua suunnitelman mukaisesti ja kustannustehokkaasti. Investointien toteutumisprosentin hyvä taso vuonna 2023 osoittaa, että investointien suunnittelu ja aikataulutus ovat onnistuneet. Kehitämme edelleen investointien seurantaan ja projektinhallintaa varmistaaksemme, että toteutus pysyy jatkossakin aikataulussa ja budjetissa.

"Tarkastuslautakunta kannustaa investointien rahoituksen parempaan suunnitteluun, jotta tilapäisluottoja ei tarvitsisi tulevaisuudessa ottaa investointien osalta."

Vastaus: Investoinnit ovat pitkävaikutteisia hankintoja, ja niiden rahoittaminen vieraalla pääomalla on usein perusteltua talouden tasapainon säilyttämiseksi. Tilapäisluotot ovat yksi keino hallita investointien rahoitusta, mutta tavoitteena on parantaa suunnittelua ja ennakoida rahoitustarpeet paremmin. Jatkossa keskitymme tarkempaan kassavirtaennustamiseen ja pitkäjänteiseen rahoitussuunnitteluun, jotta tilapäisluottojen tarvetta voidaan vähentää. Rahoitusvaihtoehtoja, kuten pitkäaikaista lainarahoitusta ja leasing-järjestelyjä, tulee hyödyntää strategisesti investointien luonteen mukaisesti.

Tavoitteena on tasapainottaa rahoitusrakennetta siten, että investoinnit toteutetaan kestävästi ja suunnitelmallisesti.

3.6. Henkilöstö

"Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunnalla on riittävät vetovoimatekijät osaavan henkilöstön saatavuuden ja sen pitämisen varmistamiseksi."

Vastaus: Kunnan tulee panostaa henkilöstön osaamisen kehittämiseen, johtamiseen sekä työyksiköiden että koko organisaation työyhteisötyöhön ja työprosesseihin. Kunnan erilaiset käytännöt, kuten joustavat työaikajärjestelyt sekä työn tekemisen tarkoituksen mukaiset puitteet tukevat henkilöstön saatavuuden vetovoimaa. Lisäksi kunnan ja sen uramahdollisuuksien tunnetuksi tekeminen ovat ratkaisevia tekijöitä.

"Tarkastuslautakunta esittää huolensa henkilöstön jaksamisesta ja pitää tärkeänä, että kunnalla on riittävät henkilöstöresurssit käytössä."

Vastaus: Rantasalmen kunnan hallintokunnat yhtyvät tarkastuslautakunnan huoleen. Samat velvoitteet ja lait koskevat kaikki suomalaisia kuntia riippumatta kunnan koosta. Rantasalmen kunnan henkilöstöresurssi tiukka kaikilla toimialoilla ja monet toiminnot riippuvaisia yksittäisistä henkilöistä ja osin muodostavat henkilöriskin. Riskiä on pyritty vähentämään tiimi- ja sijaistusjärjestelyillä, mutta käytettävissä olevassa henkilöstöresurssissa ei ole ylimääräistä. Kunnan organisaatio toivoo, että kunnan tehtäviä ja epätarkoituksenmukaista työtä ei lisättäisi omaehtoisilla päätöksillä, koska kunnan lakisääteiset tehtävät ovat lisääntyneet.

4. Konserni- ja omistajaohjaus

"Tarkastuslautakunta huomauttaa, että talousarviossa tulee määritellä konsernitason tavoitteet riittävän selkeästi arviointityön toteuttamiseksi."

Vastaus: Tarkastuslautakunnan huomaus otetaan huomioon tarpeissa selkeyttää kuntakonsernitason tavoitteita, erityisesti ottaen huomioon, että kunnan konserniin kuuluu tytäryhtiöinä ainoastaan kiinteistöyhtiöitä. Jatkossa tavoitteiden asettaminen pohjataan paremmin kunnalle vuonna 2024 valmistuvaan kiinteistöstrategiaan, jotta tavoitteet tukevat kiinteistöyhtiöiden

toimintaa ja kunnan strategisia linjauksia. Selkeät ja mitattavat tavoitteet parantavat arviointityön toteutusta ja konsernin toiminnan seurattavuutta.

5. Muut havainnot kunnan toiminnasta

"Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä, että kunnan toiminnan kehittämistä on jatkettu aktiivisesti ja kuntalaisten palvelut ovat hyvällä kehityksen polulla."

Vastaus: Kunnan toiminnan kehittäminen on edellytys kunnan toiminnalle ja palvelujen järjestämiseen päätöksenteossa linjatulla tasolla ja laajuudella.

"Tarkastuslautakunta on huolissaan Järvi-Saimaan kansalaisopiston tuntimäärän radikaalista alenemisestä pitkällä ajanjaksolla ja toivoo, että tuntimäärät pysyisivät edes samansuuruisena tulevaisuudessa."

Vastaus: Lukuvuosittainen tuntimäärä määräytyy suhteessa arvioituihin kansalaisopistotoiminnan tuloihin (valtionosuus, kurssimaksut) ja talousarvioraamiin. Kansalaisopiston valtionosuus laskee dramaattisesti, 11–14 % vuonna 2024 ja kurssimaksutuotot ovat laskusuunnassa. Kansalaisopiston tunteja järjestetään 2024 Rantasalmella keskimääräistä enemmän verrattaessa muihin vastaavankokoisiin kuntiin, koska Rantasalmen kunnanvaltuusto päätti vuoden 2024 talousarviossaan subventoida valtionosuuksien laskua ylimääräisellä resurssoinnilla. Subventio ei ole pitkällä aikavälillä taloudellisesti järkevää.

"Tarkastuslautakunta toivoo vuokra-asuntojen uustuotannon käynnistämiseen ratkaisua."

Vastaus: Vuokra-asuntojen uustuotannon käynnistäminen on tärkeää ja edellyttää yksityisen toimijan mukanaoloa hankkeessa. Kunta pyrkii aktiivisesti houkuttelemaan yksityisiä sijoittajia ja rakentajia yhteistyöhön luomalla edellytyksiä ja tarjoamalla tontteja sekä kaavoitusratkaisuja, jotka tukevat uustuotantoa. Kunnalla on rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa yleiseen taloudelliseen tilanteeseen ja taloustilanteen kehittymiseen. Kunta on kertomusvuonna pyrkinyt edistämään osaltaan yksityistä kerrostalohanketta kunnan keskustan alueelle ja on osallistunut yksityisen kerrostalohankkeen luonnossuunnitteluun. Lisäksi kunnan vuokratalo-yhtiön on selvittänyt vuokratalohankkeen käynnistämistä, mutta sen toteuttaminen ei ollut

taloudellisesti kestävä. Vuokratalon rakentamiseen ei ollut käytettävissä hankerahaa, jota hankkeessa olisi voitu hyödyntää.

"Tarkastuslautakunta on erittäin tyytyväinen nuorten pajan ja etsivänuorisotyön toimintaan."

Vastaus: Nuorten paja oli vuoden 2023 loppuun asti osa työllisyyspalveluita. Nuorten pajan siirtäminen 2024 alusta osaksi nuorten palveluita on yhdistänyt nuorten palvelut yhtenäiseksi kokonaisuudeksi ja parantanut yhteistyötä. Nuorten pajan ja etsivän nuorisotyön toimintaan panostaminen on ollut Rantasalmen kunnan keskeinen tavoite. Toiminnan organisointi nuorten palveluiksi vuonna 2024 aloittaneessa organisaatiossa on osa tätä kehitystyötä.

"Tarkastuslautakunnalla herää huoli elinvoiman puolen työpanoksen kokonaisvaltaiseen käytettävyyteen liittyen."

Vastaus: Resurssien mitoitus on tiukka organisaation kaikilla kunnan hallinnon osa-alueilla, ja organisaatiossa on pyritty muokkaamaan tehtäväjakoa elinvoiman kehittämistä tukevammaksi. Tilannetta on pyritty helpottamaan vuonna 2024 palkkaamalla organisaatioon markkinointi- ja viestintäkoordinaattori, jonka tehtävät tukevat elinvoiman ja muiden toimintojen resursointia ja kehittämistä.

"Tarkastuslautakunta on kiitollinen hyvin tapahtuneesta päiväkotiyksikköjen yhdistymisestä ja sen suuresta lapsikannasta."

Vastaus: Varhaiskasvatuksen yksiköiden yhdistäminen yhdeksi yksiköksi, pois luettuna perhepäivähoito, on ollut merkittävä muutos, joka on parantanut palveluiden laatua ja toimintojen tehokkuutta. Toimintamallilla varmistetaan laadukas ja yhtenäinen varhaiskasvatus kaikille lapsille. Yksi yksikkö mahdollistaa resurssien tehokkaamman käytön ja joustavamman henkilöstön ja tilojen hyödyntämisen.

"Tarkastuslautakunta on yllättynyt Kuntalaskennalta saatuun huonoon palveluun ja kehottaa kuntaa etsimään vaihtoehtoja palvelun laadun parantamiselle."

Vastaus: Kuntalaskennan palvelun laatu heikkeni merkittävästi marraskuussa 2023, mikä on vaikeuttanut talousarviovalmistelua, kirjanpitoa ja tilinpäätöksen laadintaa. Tilanne on jatkunut vastineen kirjoitushetkeen saakka kriittisenä ja

aiheuttanut ylimääräistä työkuormaa kunnan työntekijöille ja viranhaltijoille. Vuonna 2024 palvelun laadusta on reklamoitu kahdesti ja tilanteen ratkaisemiseksi on haettu ratkaisuja sekä myös etsitty aktiivisesti uusia vaihtoehtoja nykyiselle palvelutuottajalle. Huhtikuussa 2024 toteutettiin markkinakartoitus ja sen jälkeen tunnusteluja mahdollisten uusien palvelutuottajien kanssa. Kuntalaskennan tilannetta on seurattu tiiviisti yhdessä muiden Kuntalaskennan asiakaskuntien kanssa sekä akuutteihin haasteisiin on pyritty löytämään ratkaisuja aktiivisesti. Kunta tekee tarpeelliset toimenpiteet parantaakseen talouspalveluiden laatua ja turvata keskeytyksettömät tukitoiminnot taloushallinnossa. Uuden palvelutuottajan hakeminen on edennyt ja eri vaihtoehtoja selvitetään parhaillaan. Tavoitteena on varmistaa, että jatkossa taloushallinnon palvelut toimivat luotettavasti ja vastaavat kunnan tarpeita.